

مجموعه تنقیحی

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

(چاپ هفتم - ویرایش سوم)

مشمول بر:

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۸/۹/۱۲ با اصلاحات ۱۳۶۸/۵/۶؛
نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان؛
ارجاعات قوانین و مقررات مربوط به اصول قانون اساسی؛
فهرست تفصیلی اصول قانون اساسی؛
فهرست تاریخی نظرات شورای نگهبان؛
زیرنویس‌های توضیحی و تنقیحی؛
واژه‌نامه تفصیلی؛
و ...

معاونت حقوقی ریاست جمهوری

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

آذر ماه ۱۴۰۱

شناسنامه کتاب

عنوان کتاب: مجموعه تنقیمی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

تهیه و تنظیم: امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

ناشر: معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی

ریاست جمهوری

لیتوگرافی و چاپ: اداره چاپ و انتشار

چاپ هفتم (ویرایش سوم): آذر ماه ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه

قیمت: ۶۰۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۱۴۶-۴۰-۹

همکاران	
تدوین و تنقیح	ممدته نوری - مهدی مهدی زاده
مشاور	فاطمه ملکشور اسدی
آماده سازی	آریتا مهرشیدی
لیتوگرافی و چاپ	علی ابراهیمی دهشیری - سعید پامی - داود مومنی
زیر نظر	مهدی مهدی زاده - سید زهمان سلامت

این معاونت مراتب تقدیر و سپاس خود را از آقایان سعید تقدیسیان، عباسعلی رحیمی اصفهانی، حمیدرضا شفیعی، مهرداد مستجاب الدعواتی، اکبر رسولی و سید محمد جعفر راشدی و خانم‌ها فاطمه منتصراسدی، فاطمه شمیری، مریم عامری، مهناز کردنائیج، سپیده رحیم زاده، لیلا صمدی و مهین احمدخمسه که در چاپ‌های پیشین این مجموعه و انواع و قطع‌های گوناگون آن حسب مورد تدوین، تنقیح و آماده‌سازی آن را برعهده داشته‌اند، اعلام می‌دارد.

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر برای معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی ریاست جمهوری محفوظ است.

فیا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان قرارداد: ایران، قوانین و احکام
Iran. Laws. etc

عنوان و نام پدیدآور: مجموعه تنقیصی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مشتمل بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با اصلاحات سال ۱۳۶۸...؛ تهیه و تنظیم: امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات؛ تدوین و تنقیح: مهدی مهدی‌زاده؛ زیرنظر: مهدی مهدی‌زاده، سیدرمضان سلامت؛

مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، اداره چاپ و انتشار، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری: ۲۲۵ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۴-۷۸۴۶-۴۰-۹

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: قانون اساسی- ایران

موضوع: Constitutions- Iran

شناسه افزوده: ایران، ریاست جمهوری، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، اداره چاپ و انتشار

شناسه افزوده: ایران، ریاست جمهوری، معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات.

رده‌بندی کنگره: KMH ۲۰۶۴/۵

رده‌بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰۲۳

شماره کتابشناسی ملی: ۹۰۴۰۵۴۶

اداره چاپ و انتشار معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات

نشانی: تهران- خیابان ولی‌عصر (عج) - قبل از چهار راه جمهوری اسلامی- شماره ۱۱۵۸

کدپستی: ۱۳۱۶۷۶۷۴۵۱ دورنگار: ۶۶۴۹۲۷۰۷ - ۹۸۲۱ +

تلفن: ۶۶۴۹۲۷۰۸ - ۹۸۲۱ + پست الکترونیک: law@iripo.ir

پایگاه اینترنتی: www.dotic.ir

پیشگفتار

تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران یکی از مهمترین رویدادها در تاریخ انقلاب اسلامی و به عنوان نقطه عطفی در تاریخ ملت ایران است. با حضور شکوهمند مردم در همه پرسی ۱۲ فروردین ماه ۱۳۵۸، نظام «جمهوری اسلامی» با رأی مثبت اکثریت قریب به اتفاق کلیه کسانی که حق رأی داشتند، به عنوان نظام سیاسی کشور پذیرفته شد. پس از آن با هدایت‌ها و تأکيدات بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی (ره)، انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی برگزار گردید و نمایندگان منتخب ملت در این مجلس، متن پیش‌نویس قانون اساسی را مورد بحث و بررسی قرار دادند و پس از تصویب آن را برای تأیید نهایی ملت به رأی عمومی گذاردند.

در همه پرسی روزهای یکشنبه و دوشنبه یازدهم و دوازدهم آذر ماه ۱۳۵۸ از مجموع آرای مأخوذه، ۹۹/۵ درصد نظر موافق خود را با این متن اعلام کردند و بدین ترتیب قانون اساسی نظام نوپای اسلامی، به تصویب نهایی مردم ایران رسید؛ قانونی که در کلام رهبر فقید انقلاب اسلامی به عنوان «بزرگترین ثمره جمهوری اسلامی» تعبیر گردید.

این قانون در سال ۱۳۶۸ به دستور امام خمینی (ره) و به منظور رفع نقایص و اشکالات، مورد بازنگری قرار گرفت و هم‌اینک متن قانون اساسی مصوب سال ۱۳۵۸ با اصلاحات سال ۱۳۶۸ (مشمول بر ۱۴ فصل و ۱۷۷ اصل)، به عنوان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران شناخته می‌شود.

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به تصریح مقدمه آن «مبین نهادهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه ایران بر اساس اصول و ضوابط اسلامی است که انعکاس خواست قلبی امت اسلامی می‌باشد و ملت با تمام وجود، نیل به آن را می‌طلبد و باید راهگشای تحکیم پایه‌های حکومت اسلامی و ارایه‌دهنده طرح نوین نظام حکومتی بر ویرانه‌های نظام

طاغوتی قبلی گردد.» لذاست که اجرای کامل و دقیق تمامی یکصد و هفتاد و هفت اصل قانون اساسی به عنوان یک مجموعه منسجم، به هم پیوسته و متأثر از هم، می تواند به استقرار کامل نظام جمهوری اسلامی ایران منجر شود و حرکتی صحیح و شتابان را به سوی استقرار و توسعه عدالت، به عنوان کلی ترین و اصلی ترین هدف شریعت و نظام موجب شود.

از طرفی، قانون اساسی به منزله یک میثاق ملی علاوه بر ایجاد وحدت و همگرایی در میان تمامی شهروندان، اعم از اقوام، گروه ها، اقلیت ها، احزاب، جمعیت ها و ...، نقش بی بدیلی به عنوان فصل الخطاب بر عهده دارد. همچنین تفوق قانون اساسی به عنوان قانون عالی و برتر، به گونه ای است که همواره وضع، تفسیر، تبیین و تشریح قوانین و مقررات دیگر باید با آن سنجیده شود.

معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات معاونت حقوقی رییس جمهور در راستای انجام تکالیف و مأموریت های محوله، تاکنون در چندین نوبت، حسب نیاز اقشار مختلف جامعه از جمله مدیران و کارشناسان اجرایی، استادان و دانشجویان حقوق و سایر علاقه مندان، مبادرت به تهیه و انتشار قانون یادشده در انواع و قطع های مختلف (اعم از جیبی، رقعی، وزیری و ...) نموده و مجموعه حاضر، چاپ هفتم (ویرایش سوم) قطع رقعی این اثر است که علاوه بر وصف «تنقیحی» بودن، دارای ویژگی هایی به شرح ذیل می باشد:

اول- درج متن اصول سابق: با توجه به درج و اعمال اصلاحات سال ۱۳۶۸ قانون اساسی در متن مجموعه، برای فراهم شدن امکان تحلیل حقوقی و مقایسه بین اصول جدید و اصول سابق، متن اصول پیشین در زیرنویس ها درج شده است.

دوم- درج نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان: نظر به اینکه بر اساس اصل نود و هشتم قانون اساسی «تفسیر اصول قانون اساسی به عهده شورای نگهبان است و با تصویب سه چهارم آنان انجام می شود» تلاش شده است با استفاده از منابع معتبر و در دسترس، تمامی نظرات تفسیری شورای نگهبان، جمع آوری و در زیرنویس اصول مربوط درج گردد.

مواردی نیز وجود دارد که شورای یادشده در مقام تفسیر اصول قانون اساسی، به حد نصاب سه چهارم دست نیافته، لذا نظرات مذکور وصف مشورتی یافته اند و علیرغم الزام آور نبودن این گونه نظرات، به منظور استفاده از مبانی استدلالی و سایر بهره برداری های لازم، در مجموعه حاضر درج شده است.

در این خصوص، سعی گردیده تفکیک دقیقی میان نظرات تفسیری و مشورتی صورت گیرد؛ ملاک عمل در این ارتباط، اولاً متن نظر و تصریح یا عدم تصریح به نوع نظر در آن، ثانیاً پاسخ شورای نگهبان به استعلام شماره ۷/۵۳۲۷ مورخ ۱۳۶۹/۸/۲۹ اداره حقوقی دادگستری (مندرج

در ذیل اصل ۹۸) و ثالثاً کتاب «مجموعه نظریات شورای نگهبان» (چاپ دوم، ویرایش اول، تیرماه ۱۳۸۹) و در نهایت، سامانه جامع نظرات شورای نگهبان بوده است. در عین حال و در موارد ابهام یا تعارض میان ملاک‌های بالا، زیرنویس لازم درج شده است.

یکی از تمایزات کتاب حاضر با قطع جیبی این اثر، درج تمامی استعلام‌های انجام‌شده از شورای نگهبان در کنار متن نظرات صادره از سوی شورای نگهبان است که می‌تواند در بهره‌برداری بهتر و کامل‌تر از نظرات صادره، مفید واقع شود.

همچنین لازم به ذکر است در آرایه نظرات شورای نگهبان، درخصوص اصول اصلاح‌شده در سال ۱۳۶۸، از نقل نظرات مربوط به اصول سابق که پس از بازنگری منتفی شده‌اند، جز در مواردی خاص، خودداری شده است.^(۱)

سوم - درج ارجاعات قوانین و مقررات مربوط: یکی از تمایزات این ویرایش از کتاب حاضر نسبت به چاپ پیشین آن، تلاش در خصوص شناسایی و اعلام مهمترین قوانین و مقررات مرتبط با هر اصل می‌باشد.

اگرچه در نگاه کلی، بازگشت بسیاری از قوانین و مقررات کشور به اصول قانون اساسی است اما تصویب برخی از آنها در راستای اجرای اصول این قانون و یا دارای ارتباط مستقیم با آن می‌باشد؛ لذا سعی شده با شناسایی این دسته از قوانین و مقررات و درج زیرنویس‌های ارجاعی، امکان آگاهی از نحوه اجرای اصول قانون اساسی فراهم شود.

در انجام این مهم، به قوانین و مقررات پس از انقلاب اکتفا نشده و موارد مرتبط بدون توجه به تاریخ یا منشأ تصویب گردآوری شده است.

امید است در چاپ‌های بعدی این مجموعه و با دریافت نظرات و راهنمایی‌های خوانندگان محترم نسبت به تکمیل این دسته از زیرنویس‌ها اقدام شود.

چهارم - درج فهرست تفصیلی قانون اساسی: برای دسترسی سریع به محتوای کلی اصول قانون اساسی، فهرست تفصیلی اصول یکصد و هفتاد و هفت‌گانه مندرج در مجموعه، تهیه و در ابتدای آن درج شده است.

پنجم - واژه‌نامه تفصیلی: به‌منظور تسهیل و تسریع در دسترسی خوانندگان محترم به اصول مورد نظر، واژه‌نامه‌ای مبتنی بر کلمات مهم و کلیدی تهیه و در پایان مجموعه گنجانده شده است.

۱- متن قانون اساسی، نظرات شورای نگهبان و استعلام‌های مربوط به نظرات از طریق سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران در سایت اینترنتی دولت (برای دستگاه‌های اجرایی) و نشانی اینترنتی ذیل (برای عموم مردم و علاقه‌مندان) قابل دسترسی رایگان است: www.qavanin.ir.

و در نهایت برای اینکه وظیفه روشننگری در تهیه این مجموعه تا حد امکان به صورت کامل اجرا گردد، در مواردی که بیان نظر تکمیلی و یا تنقیحی معاونت تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات ضرورت داشته، توضیحات لازم در زیرنویس اصول مرتبط همراه با علامت معاونت (☞) درج شده است.

امید است یکایک عزیزان و خوانندگان محترم با ارایه و اعلام نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خویش ما را در ادامه راه یاری فرمایند.^(۱)

محمد دهقان

معاون حقوقی رئیس جمهور

www.ketab.ir

۱ - نظر، انتقاد و پیشنهاد خود را به نشانی: تهران - خیابان ولی عصر (عج)، قبل از تقاطع جمهوری اسلامی، شماره ۱۱۵۸ معاونت تدوین و تنقیح و انتشار قوانین و مقررات - کدپستی ۱۳۱۶۷۶۷۴۵۱ یا نشانی اینترنتی law@iripo.ir ارسال فرمایید. در ضمن دورنگار ۰۶۴۴۹۲۷۰۷-۲۱-۰۰۹۸ و تلفن ۰۶۴۴۵۵۵۱۱-۲۱-۰۰۹۸ نیز آماده دریافت و استماع نظرات علاقه‌مندان و صاحب‌نظران می‌باشد.